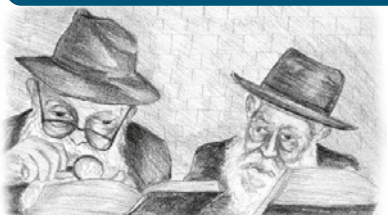
כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

בסודשיח



בס"ד ■ יום רביעי ■ פרשת חקת ■ ו' תמוז תשפ"ה ■ 02.07.2025 ■ גליון מס' 846

> כל מאמץ בענייני תורה ומצוות, אף שהוא חובה בפני עצמו, מרחיב את הצינורות לקבלת ברכות ה' לכל אחד ואחד מבני המשפחה.
> הרבי מלובביץ'.

עוד בעיתון

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

זאת חקת התורה
דבקות האדם ואמונתו בבורא עולם היא השלמות האנושית. בספרו עין...
המשך בעמ' 2

שאלות אקטואליות בין אדם לחברו
"האמת והשלום אהבו"
המשך בעמ' 2

מים שהודים
גמר הטהרה בישראל
פרשתנו פותחת בעניין הפרה האדומה, הגם שזו מהמצוות הראשונות שנתנו...
המשך בעמ' 4

סיפור לשבת
"כי אש יצאה מחשבון"
יש שמפרשים הכתוב בדרך צחות, לפעמים מצית האדם בעצמו אש...
המשך בעמ' 5

שביבים
זאת חוקת התורה: הרה"ק האמרי יוסף מספינקא זי"ע כתב דברים...
המשך בעמ' 7

Israel's Resilience Since Oct 7
המשך בעמ' 8

בעקבי הכתב והקבלה

/ הרב פרופ' נריה גוטל

פרשת חקת נחתמת בשתי בקשות מעבר [Laissez-passer כפשוטו] שמשה מפנה לשני מלכים: למלך אדום ולסיחון מלך האמורי. שתיהן נענות בשלילה, ואולם התגובה שונה. בעוד שמשה משלים עם הסירוב של אדום (בהתאם לציווי ד' - דברים ב, ד-ה) ועושה "אחורה פנה", הרי שאת הסירוב של סיחון הוא דוחה (בהתאם לציווי ד' - שם שם, לא) ויוצא למלחמה.

לצד התוצאה השונה, נכון לתת את הדעת לשוני שבסגנון הפנייה. בעוד שהפנייה לאדום מנוסחת בנימוס ובלשון רבים - "נעברה נא בארצך", הרי שהפנייה לסיחון מנוסחת בחדות נוקבת ובלשון יחיד: "אעברה בארצך".

בעל הכתב והקבלה מקדים עיקרון עליו הצביע שד"ל (וכבר קדמו הגר"א, כפי שכבר ציינו לא פעם):

> "השמות הכוללים המורים על קבוץ יחידים רבים, כעם, צאן, וזולתם, פעמים מצאנום קשורים עם פעל בלשון יחיד ופעמים עם פעל בלשון רבים. הלא תראה, ובקשתם משם את ד' אלוקיך ומצאת כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך - פתח בלשון רבים וסיים בלשון יחיד, והדבור מוסב על העם. והנראה בזה, כי המדבר אל הרבים או על הרבים יוכל לדבר בהם באחת משתי בחינות, אם שידבר בבחינת היותם אישים הרבה איש איש נבדל מחבריו, ואז יבוא הפעל בלשון רבים, ובקשתם משם איש, איש מכם ישוב בתשובה לבדו, ואם שידבר בבחינת היותם כגוף אחד הכולל חלקים הרבה, ואז יבא הפעל בלשון יחיד, כי עם הכלל כולו ידובר כבכתוב את ד' אלהים, כי הוא אלהי ישראל בכלל, והוא יגאלם אם ישובו אליו רובם, ורשעי מתי מספר אשר בקרבם בטלים ברוב, וזה טעם ומצאת, כי ימצא לכלל האומה ויגאלנה, וכן כי תדרשנו כאשר ידרשנו כלל האומה שהוא רובה".

כלומר, מחד גיסא ניתן לראות את הציבור כאסופה מקובצת של יחידים מאוגדים, ומאידך גיסא ניתן לראות את הציבור כמיקשה אחת אחודה. (השווה: הראי"ה קוק, משפט כהן סימן קכד). ביטוי מובהק לתפיסה השנייה הוא הצבא, אשר ללא ספק מבטא מיקשה אחת, יחידה אחת, שכן אחרת לא יוכל לתפקד. עתה, משכך הדבר, מתבארת היטב שונות הניסוח:

> "על פי הדברים האלה יתבאר לפנינו מה נשתנה סיחון מלך האמורי שאמרו לו אעברה, ממלך אדום שאמרו לו נעברה נא בארצך בלשון רבים. וזה, כי טעם אעברה בלשון יחיד - נעבור ביחד כעם אחד כאיש אחד חברים; וטעם נעברה ונעבור כיחידים נפרדים. וטעם החילוף הזה, כי הוזהרו ישראל שלא להתגרות מלחמה באדום אחיהם, על כן הוצרכו לדבר בלשון רכה למען יתנם לעבור בארצו, ולפיכך אמרו לו נעברה בלשון רבים, כלומר אל תירא מפנינו כי לא נעבור כיוצאי צבא הנחברים לאגודה אחת, אלא כיחידים נפרדים ההולכים איש לדרכו. ומן הטעם זה עצמו הוסיפו מלת 'נא' לשון בקשה. אבל בסיחון שלא הוזהרו עליו כלל, אמרו לו אעברה בארצך בלשון יחיד, כעדת גבורים הנוסעת יחדיו באגודה אחת, וכן אשר לא קדמו אתכם בלחם ומים היחידים, ואשר שכר עליך את בלעם בן בעור, האומה בכללה כלומר המלך והזקנים".

כמה מתאים אם כן הדבר, שכלפי אדום אשר ננקטה מולו לשון מנומסת - "נא", מוצג ציבור לא מאיים של יחידים: לשון רבים - "נעברה". לא כן כלפי סיחון, אשר ננקטה מולו לשון חדה ונוקבת - ללא בקשת "נא", מוצג מעבר של יחידה צבאית: לשון יחיד - "אעברה". מקבילה לכך גם טענת "לא קדמו בלחם ובמים", שכמובן אינה מוסבת על כל יחיד אלא על העם, שכעם נהג שלא כהלכה. לכן, כשם שזה היה יחסה אלינו, כך היה גם יחסנו אליה - אומה מול אומה.

■

זאת חקת התורה

/ הרב יעקב הלוי פילבר

דבקות האדם ואמונתו בבורא עולם היא השלמות האנושית. בספרו עין אי"ה (ברכות פ"א אות כג) מסביר **הראי"ה** שישנם שני דרכים להשיג את השלמות האנושית: האחד, היא דרך **המחקר** וההתפלספות, עד שיכיר את האמת בהגיון שכלי ובמופתים חותכים. והשנייה, דרך **התמימות** הנובעת מישרות הלב והנטייה הישרה שממנה באה האמונה השלימה. רבי יהודה הלוי בספרו '**הכוזרי**' (מ"ב סוף אות כו) לאחר שנתן הסבר שכלי לעבודת המקדש, הוא מסיים ואומר שהוא אינו מחליט שההסבר שלו הוא ההסבר האמתי והנכון לעבודת המקדש, להיפך, הנכון הוא שהיא נעלמת ונעלה ממה שהסברתי. אלא צריך לומר על התורה ש"היא תורת האלוקים, ומי שקבלה בתמימות, בלי התפלפלות ובלי התחכמות, **הוא מעולה מן המתחכם והחוקר**". ועם זאת יש לדעתו בדיעבד מקום גם לחוקר, כי מי שנטה מן המדרגה העליונה של האמונה התמימה ופנה אל המחקר, לאדם זה מוטב כי יבקש טעם שכלי לדברים האלה אשר יסודם בחכמה האלוקית, וזה עדיף מאשר יעזבם לסברות רעות וספקות המביאות את האדם לאבדון. לפי **ריה"ל** האמונה התמימה היא העדיפה ויש לאחוז בה לכתחילה, .

שיטה הפוכה מזו של ריה"ל יש לרבינו בחיי בספרו '**חובות הלבבות**' (הקדמה), לדעתו האמונה התמימה היא בדיעבד, למי שאין בו יכולת לעיין מפני קוצר הכרתו וחלישות הבנתו, או ב"מצוות השמעיות" שאין האדם יכול להגיע להבין טעמן מדרך השכל, במקרים אלו ההזדקקות לאמונה התמימה היא במקומה. אבל אם אתה איש דעת ותבונה, שתוכל לעמוד ולהבין בשכלך מה שקבלת מהחכמים בשם הנביאים, מיסודות הדת ופרטי המצוות, אתה **מצווה** להשתמש בתבונתך ודעתך עד שהם יתבררו לך מדרך הקבלה (המסורת) והשכל יחד, ואם תתעלם מההבנה השכלית תהיה כמקצר במה שאתה חייב לבוראך.

במחלוקת זו שבין ריה"ל וחוה"ל מצדד **הרב קוק** כדעתו של ריה"ל, וב'עין אי"ה' (שם) כתב: "ובצדק שיבח בכוזרי את דרך התמימות יותר מדרך המחקר על פי דרכי החכמה". ובמקום אחר הסביר מדוע אין האדם יכול לסמוך על כוח שכלו בלבד: שכמו שיש גבול לחושי האדם השולטים על מרחק מוגבל, כך יש גבול גם לשלטון השכל והשגתו, אשר מעבר לו גם אם יתאמץ האדם בכל כוחו לא יוכל עבור אותו. ולמרות זאת סובר **הראי"ה** שלא רק שיש לנו רשות אלא הדבר חובה עלינו, להשתדל בחקירת וצריפת הדעות העליונות במצרף השכל העיוני. וההשתדלות הזו יש לה תועלת כפולה: **האחת**, שנדע להשיב למחרפנו, בבחינת 'דע מה שתשיב'. **השנייה**, שתורת ה' ומצוותיה לא תהיה אצלנו כמצות אנשים מלומדה, אלא שהתורה תהיה שלימה בלבנו במחשבה, ובאיברינו במעשה.

הרמב"ם (בסוף הל' תמורה) כתב: "אעפ"י שכל חוקי התורה גזירות הם, ראוי להתבונן בהן וכל מה **שאתה יכול לתן לו טעם** תן לו טעם". והנה למרות שיטתו של הרמב"ם שיש לתן טעמים למצוות, אף הוא מכיר במגבלותיו של שכל האדם, כמו שכתב בסוף הל' מעילה: "ראוי לאדם להתבונן במשפטי התורה הקדושה ולידע סוף עניינם **כפי כוחו**, ודבר שלא ימצא לו טעם ולא ידע לו עילה אל יהא קל בעיניו, ולא יהרוס לעלות אל ה' פן יפרוץ בו, ולא תהא מחשבתו בו כבמחשבתו בשאר דברי חול". בסיכום אפשר לומר שמוסכם לפי כל השיטות שיש מקום גם לאמונה וגם למחקר, והוויכוח ביניהם הוא מי מהם הוא לכתחילה ורצוי, ומי מהם הוא בדיעבד כצורך והכרח.

שאלות אקטואליות בין אדם לחברו

/ הרב אביחי קצין, ראש בית המדרש ראשית ורב קהילות משכן מיכאל ועלומים ברעננה

"האמת והשלום אהבו"

שאלה:

1. ראובן נכח בכנס מסוים שבו עסקו בהמשך עבודתו של שמעון במפעל מסוים. למחרת פגש שמעון את ראובן ושאל אותו כשדוק של כעס מלווה את שאלתו: האם נכון שלוי הוליך את המערכה כנגדי ודרש לפטר אותי? ראובן חש חוסר ודאות האם הוא רשאי להכחיש זאת למרות ששמעון צדק בתחושתו. מה הדין במקרה כזה?

2. דן רכש מכונית יד שלישית. לכשנכנס לחנייה פגש את חברו רון ובשמחה שאל: נו איך הרכב שקניתי? רון העיף מבט במכונית והאזין לקול המנוע ומיד קלט שמדובר בעסקה גרועה. כיצד עליו להשיב לדן?

תשובה: כבר מתחילת יצירתו של האדם מצאנו **ויכוח בין האמת לשלום**. שכך מתאר המדרש (בראשית רבה ח,ה):

א"ר סימון בשעה שבא הקדוש ברוך הוא לבראת את אדם הראשון,

נעשו מלאכי השרת כיתים כיתים, וחבורות חבורות,

מהם אומרים אל יברא, ומהם אומרים יברא,

הדא הוא דכתיב (תהלים פה): "חסד ואמת נפגשו צדק ושלום נשקו".

חסד אומר יברא שהוא גומל חסדים, **ואמת אומר אל יברא** שכולו שקרים,

צדק אומר יברא שהוא עושה צדקות, **שלום אומר אל יברא** דכוליה קטטה,

מה עשה הקדוש ברוך? הוא נטל אמת והשליכו לארץ. הדא הוא דכתיב (דניאל ח): "ותשלך אמת ארצה.

הגרי"ד סולוביצ'יק זצ"ל ביאר את המדרש בשם אביו. והסביר ששני המתנגדים, **האמת והשלום, התנגדו לבריאת האדם. כל אחד בגלל זולתו**. האמת טען שהאדם אינו מהלך בדרך האמת כי הוא רוצה לאמץ את דרך השלום וזו מחייב "עיגולי פינות" של האמת. ואילו השלום טען שהאדם אינו יכול לדבוק בשלום, כיון שיש לו אמת שהוא רוצה לילך לאורה. והעובדה שבני אדם מהלכים כל אחד עם האמת שלו גורמת לסכסוכים והיפך השלום.

עימות זה מעמיד פעמים רבות את האדם בדילמה במה עליו לבחור במצבים מסוימים, כמו אלו שתוארו בשאלה.

לכאורה נחלקו בדבר זה בית הלל ובית שמאי במסכת כתובות טז,ב:

תנו רבנן: כיצד מרקדין לפני הכלה?

בית שמאי אומרים: **כלה כמות שהיא**, ובית הלל אומרים: כלה **נאה וחסודה**.

אמרו להן ב"ש לב"ה: **הרי שהיתה חיגרת או סומא**, אומרי' לה, **כלה נאה וחסודה**? והתורה אמרה: מדבר שקר תרחק!

אמרו להם ב"ה לב"ש: לדבריכם, **מי שלקח מקח רע מן השוק, ישבחנו בעיניו או יגננו בעיניו**? הוי אומר: ישבחנו בעיניו, מכאן אמרו חכמים: לעולם תהא דעתו של אדם מעורבת עם הבריות.

בוויכוח שבין בית שמאי ובית הלל, מובן הטעם של בית שמאי שהרי התורה אמרה מדבר שקר תרחק.

לעומת זאת **לא ברור מהי ההנמקה של בית הלל** שהרי לכאורה לא הביאו נימוק הלכתי אלא רק הביאו דוגמה של הלוקח מקח רע מן השוק. אולם יש להבין בסופו של דבר מהו ההיתר לשיטת בית הלל לומר דבר שאינו אמת?!

בתשובה לשאלה זו מצאנו **כמה שיטות**:

1. כך כתב **הריטב"א** על אתר:
   ישבחנו בעיניו או יגננו בעיניו. פירוש **דכל שהוא מפני דרכי שלום אין בו משום מדבר שקר תרחק**.
2. כך כתב בעל **קרבן נתנאל** (כתובות ב,ב): הוי אומר ישבחנה בעיניו. ומ"מ **אינו אומר שקר שבדעתו נאה וחסודה במעשיה**:
3. **המהר"ל מפראג** (חדושי אגדות כתובות טז,ב) כתב: **כי אין דבר זה נקרא שקר**, ואף על גב שהכלה בעצמה אינה נאה וחסודה, מ"מ **כלפי הבעל שבחר בה היא חסודה בעיניו**, וזה שאמר מי שלקח מקח מן השוק ישבחנו או יגננו בעיניו, כלומר שאין ראוי שיגננו אחר שלקח המקח הרי היה נאה בעיניו, וה"ה הכלה אין רוצים לשבח הכלה מצד עצמה רק כאשר הוא מצד החתן.

מצאנו אם כן **שלושה פירושים** שלפי כל אחד מהם ההיתר הוא בעל היקף שונה:

לפי הריטב"א דברי בית הלל הם אכן הכרעה ברורה **והעדפה של השלום על פני האמת**. ולכן במקום של התנגשות בין האמת לשלום, נדחית אמירת האמת מפני השלום.

לעומת זאת, **לפי שני הפירושים האחרים ההיתר אינו כה נרחב**.

לפי הסמ"ע ההיתר יהיה נכון רק במקום **שדברי האומר יכולים להתפרש בצורה נכונה**. כמו שהאומר כלה נאה וחסודה, אינו דובר שקרים מכיוון שדעתו במעשיו ואמירה זו אמת היא.

לפי דעת המהר"ל יש כאן היתר אחר. מחלוקת בית הלל ובית שמאי עוסקת בדברים מוחלטים, האם אירוע מסוים התקיים או לא. לדוגמה בשאלה שהבאנו לגבי המשתתף בישיבה, אין כאן היתר שלא לומר אמת על מי שהיה בישיבה. **ההיתר הוא רק בדברים סובייקטיביים**. לשאלה האם הכלה נאה או לא, אין תשובה מוחלטת. ומכיוון שבעיני החתן היא מצאה חן הרי שבעיניו היא נאה. לעומת זאת בדברים אובייקטיבים לא מצאנו לפי שיטה זו סעד לסטייה מן האמת.

הגמרא במסכת יבמות (סה,ב) דנה גם היא בשאלת היחס בין האמת לשלום:

א"ר אילעא משום רבי אלעזר בר' שמעון: **מותר לו לאדם לשנות בדבר השלום**, שנאמר: **אביך צוה** וגו' כה תאמרו ליוסף אנא שא נא וגו'.

ר' נתן אומר: מצווה, שנאמר: **ויאמר שמואל איך אלך ושמע שאול והרגני** וגו'.

דבי רבי ישמעאל תנא: גדול השלום, שאף הקדוש ברוך הוא שינה בו, דמעיקרא כתיב: ואדוני זקן, ולבסוף כתיב: ואני זקנתי.

נתרכז בשתי הדעות הראשונות:

לדעת ר' אילעא מותר לשנות מן האמת לצורך השלום.

וזאת הוא לומד מכך שאחי יוסף אמרו לאחיו , אחרי מות אביהם, שהאחרון ציוה לפני מותו שיוסף יסלח להם. וזאת למרות ש"יעקב לא צוה אלא הם שינו מפני דרכי שלום" (רש"י). ומנין לנו שיעקב לא ציווה?

רש"י על התורה מוסיף את המילים הבאות: "שלא נחשד יוסף בעיניו". יעקב לא חשד ביוסף חשד כזה ולכן לא הגיוני שציווה. ניתן אולי להוסיף ולומר שאם אכן האב היה מצווה היה עליו לצוות את יוסף ולא לומר לאחים שיאמרו לו.

ר' נתן, לעומת זאת, סבור שמצווה היא. שיש לשנות אל מול החשש של פגיעה בשלום. הוא לומר זאת מכך שהקב"ה מצווה את שמואל לומר דבר שאינו אמת, לקחת עולת בקר ולומר שהוא בא לזבוח לה'.

יש להעיר **שהרד"ק סבור שאין מכאן ראייה**. כי אדרבה מה שהקב"ה אומר לו הוא הדבר הבא:

הקב"ה אמר לו כך: אני אמרתי לך שתלך בהצנע ואתה אמרת "ושמע שאול והרגני",

עתה **אני אומר לך שתלך בפרהסיא** ותקח עגלת בקר לעשות זבחים שלמים ביום משחך אותו למלך וזה שאמר וקראת לישי בזבח אמר לו לך בפרהסיא **ונראה מי הורג אותך**.

לפי פירושו של הרד"ק. לא שינוי מן האמת יש כאן. אלא חיזוק ואמירה, עליך ללכת בפרהסיה ולעשות את ההמלכה כשהיא מלווה בקרבן, ללא פחד.

מסקנה:

1. **לשיטת הריטב"א כבר בדברי ב"ה** הסוברים כי לפני כל כלה מרקדין בנוסח "כלה נאה וחסודה" מצאנו **היתר לשנות מפני דרכי שלום. לפי זה ניתן לשנות בשני המקרים** שהובאו בשאלה.
2. **לרוב השיטות אין בדברי ב"ה היתר לשנות**, אלא סוג מסוים של אמת יש כאן. ולכן יהיה היתר לשנות רק במקרה של חפץ שניקנה ובעליו מבקש חוות דעת.
3. האמוראים נחלקו. **יש מי שמתיר לשנות מפני השלום ויש מי שסובר שמצווה לשנות**.
4. **רוב הפוסקים הביאו דברים אלו להלכה והזכירו את הלשון מותר** לשנות ולא כתבו מצווה לשנות. ולכן מותר לשנות בשני המקרים שהזכרנו בזהירות הנדרשת.
5. מי יתן ונדע את סוד מיזוג האמת והשלום ונזכה לקיום דברי הנביא (זכריה ח,ט):

כֹּה־אָמַר יְקֹוָק צְבָאוֹת צוֹם הָרְבִיעִי וְצוֹם הַחֲמִישִׁי וְצוֹם הַשְּׁבִיעִי וְצוֹם הָעֲשִׂירִי יִהְיֶה לְבֵית־ יְהוּדָה לְשָׂשׂוֹן וּלְשִׂמְחָה וְלְמֹעֲדִים טוֹבִים **וְהָאֱמֶת וְהַשָּׁלוֹם אֱהֵבוּ**:

מים שהורים
גמר הטהרה בישראל

/ הרב איתמר הרשקו

לע"נ אמי מורתי רות ב"ר חיים יהודה

פרשתנו פותחת בעניין הפרה האדומה, הגם שזו מהמצוות הראשונות שנתנו לישראל - עוד במרה, מיד לאחר קריעת ים סוף ויציאת מצרים[1]. ואילו עיקרה של הפרשה מתארת את הסתלקות שני הרועים - מרים ואהרן, בשנת הארבעים לצאתנו ממצרים.

וכאז כך גם בפרשתנו - הכל סובב סביב המים, הניתנים לישראל. שבתחילה לא קבלנו את מצוות הפרה האדומה - אלא לאחר שקרע לנו את הים מחד, והעם היה צמא למים במרה מאידך[2]. ואף כאן בפרשתנו הבאר מסתלקת עם מיתתה של מרים מחד, ומשה ואהרון נענשים על עסקי המים - כשהם הכו את הסלע במקום לדבר אליו[3]. ואמנם לולי המים, אין חיים לאדם כלל. ובוודאי ראוי הוא הדבר, שיקבלו ישראל מים תמיד מאת ה'. אך כאשר ישנו צורך לנסות ולהרים את ישראל ממדרגתם הקודמת[4], ניתן לעשות זאת רק על ידי העמדתם בניסיון העדר המים. שכן זהו הניסיון הקשה יותר, כיוון שמיתה בצמא - קשה יותר משאר המיתות[5].

וכאשר הקב"ה כביכול נוטל מאתנו את השליטה על המים, יש בכך משום ניסיון גדול - לראות האם נאמין ונפנה אליו, שישיב לנו את טל חיינו מאיתו. ולו חכמנו והשכלנו לעשות כן - הן במרה והן במי מריבה, אזי התיקון השלם היה בא על מקומו. ואף משה ואהרון היו מכניסים אותנו לארץ ולא היו מסתלקין מאתנו, כיוון שלא הגיע זמנם להפטר מן העולם[6].

את הדבר הזה ראה גם רבי עקיבא, ולכן בסוף מסכת יומא הובא מאמרו על טהרתן של ישראל. שהקב"ה מטהר את ישראל בכל מיני טהרה - הן במקווה, והן בזריקת מים טהורים של פרה אדומה[7]. ומתוך כך אנו נגשים כל שנה לעבודת יום הכיפורים, והיטהרותנו בה. ומעין זאת אף בימינו ימי האחרית, עליהם ניבא יחזקאל בנבואתו - שייזרקו עלינו מים טהורים[8], ובזה תושלם כפרתינו[9].

וכל זאת משום שרק בדרך הזו יושלם תיקונו של עולם, תחת ההפרדה הראשונה שנעשתה אי פעם בין טוב לרע - כשהפריד הקב"ה והבדיל, בין המים העליונים למים התחתונים[10]. ובדרך הזו נוצרה האפשרות של קלקול[11] ותיקון בעולם[12]. וכל עוד לא התחברו המים העליונים עם התחתונים מחדש - אין מרגוע ומנוחה לעולמות כלל.

ולכן מיד לאחר השלמת מלחמת גוג ומגוג והקמת המקדש מחדש[13], יפכו ויצאו המים תחת מפתן הבית[14] - ויהפכו לנהר גדול, המרפא את ים המלח משברו[15]. ויתחברו ים התיכון[16], הכנרת, ים המלח יחד עם ים סוף[17] - בנחלים שיתחברו כולם יחדיו[18]. ובזה ישוב העולם לבניינו הראשון - כדרך שנבראו ארבעת הנהרות שסבבו את גן העדן, בראשית ימי הבריאה.

וכך גם נחל הדעות שיצא מירושלים בארבע מדרגות של שטפון, יחלק את האומות לארבע מדרגות של דעות - **מי אפסים**, **מי ברכים**, **מי מתנים ומי שחו**. אלו שיישארו עובדי עבודה זרה, וכך גם דעתם תהיה אפסית כ'**מי אפסים**'[19]. השניים יהיו אלו שאינם עובדי עבודה זרה ויש להם דת, אך אין היא שלמה בדעותיה כל כך - ואלו האומות יזכו לדעה גדולה יותר כ'**מי ברכים**'[20]. אחריהם יהיו האומות שקבלו דעות אמיתיות אך לא את דת האמת כולה, והם יזכו לדעה רבה כ'**מי מתנים**'[21]. ורק האומה שקבלה עליה את תורת ה' וחוקותיו, תזכה לשפע גדול ואדיר כ'**מי שחו**'[22].

וזוהו גמר נבואתו של בלעם, על מה שלא נהפך לעולם לרעה[23] - כשניבא על האהלים המעלים את ישראל מטומאה לטהרה[24], על ידי הנחלים הזורמים לידם[25]. כהשלמה לדברי התורה בעניין הפרה האדומה - **וזאת התורה אדם כי ימות באוהל**, שאין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו על אוהלה של תורה[26]. ומחבר הוא את כל ארבע הכוחות והדעות, לכדי השלמת העולמות כולם.

כן יטהרנו הקב"ה ויזרוק עלינו מים טהורים, בהשלמת תיקונו של עולם על ידינו.

1 - **שם שם לו** במרה נתן להם מקצת פרשיות של תורה שיתעסקו בהם, שבת ו**פרה אדומה** ודינין (סנהדרין, נו:) - רש"י שמות טו, כה

2 - **ושם נסהו** לעם וראה קשי ערפן, שלא נמלכו במשה בלשון יפה בקש עלינו רחמים שיהיה לנו

מים לשתות אלא נתלוננו - שם
3 - **פעמים** לפי שבראשונה לא הוציא אלא טיפין לפי שלא צוה המקום להכותו אלא 'ודברתם אל הסלע' והמה דברו אל סלע אחר ולא הוציא, אמרו שמא צריך להכותו כבראשונה שנאמר (שמות, יז) 'והכית בצור' ונזדמן להם אותו סלע והכהו - רש"י במדבר כ, יא
4 - **נסות** לשון הרמה וגדולה - רש"י שמות כ, טז
5 - **ולו גוענו** הלואי שגוענו. **בגוע אחינו** במיתת אחינו בדבר, למד שמיתת צמא מגונה ממנה - רש"י במדבר כ, ג
6 - **יַעַן לֹא** הֶאֱמַנְתֶּם בִּי גלה הכתוב שאלולי חטא זה בלבד היו נכנסין לארץ - שם, יב
7 - אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא אַשְׁרֵיכֶם יִשְׂרָאֵל, לִפְנֵי מִי אַתֶּם מִטַּהֲרִין וּמִי מְטַהֵר אֶתְכֶם אֲבִיכֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר (יחזקאל לו, כה) וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מַיִם טְהוֹרִים, וּטְהַרְתֶּם, וְאוֹמֵר (ירמיה יז, יג) מִקְוֵה יִשְׂרָאֵל ה'. מַה מִּקְוֶה מְטַהֵר אֶת הַטְּמֵאִים, אַף הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְטַהֵר אֶת יִשְׂרָאֵל - יומא ח, ט
8 - וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מַיִם טְהוֹרִים וּטְהַרְתֶּם מִכֹּל טֻמְאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל גִּלּוּלֵיכֶם אֲטַהֵר אֶתְכֶם - יחזקאל לו, כה
9 - **מים טהורים** אכפר עליכם ואעביר טומאותיכם בהזית מי חטאת המעבירין טומאת המת - רש"י, שם
10 - ויאמר אלוקים יהי רקיע בתוך המים ויהי מבדיל בין מים למים - בראשית א, ו
11 - **וינחם ה' כי עשה** נחמה היתה לפניו שבראו בתחתונים שאילו היה מן העליונים היה ממריד - רש"י בראשית ו, ו
12 - **מלח ברית** שהברית כרותה למלח משמשת ימי בראשית, שהובטחו המים התחתונים ליקרב במזבח במלח וניסוך המים בחג - רש"י ויקרא ב, יג
13 - **והיה ביום ההוא יצאו מים חיים מירושלים** תחלה אמר כי יהיה מקור נפתח רק בירושלים לבד, **אבל אחר מלחמה האחרונה** יתרבו המים עד שיצאו לחוץ ויתפשטו עד ים המזרחי והמערבי, ומלבד שיהיה כן כפשוטו כמו שבארתי למעלה (יג, א) מרמז גם כן על התפשטות המים המדעים ונחל האמונה האמתית מים עד ים ומנהר עד אפסי ארץ, מפרש - מלבי"ם זכריה יד, ח
14 - וישבני אל פתח הבית והנה מים יצאים מתחת מפתן הבית קדימה - יחזקאל מז, א
15 - ויאמר אלי המים האלה יוצאים אל הגלילה הקדמונה וירדו על הערבה ובאו הימה אל הימה המוצאים ונרפאו המים - שם, ח
16 - והיה ביום ההוא יצאו מים חיים מירושלם חצים אל הים הקדמוני וחצים אל הים האחרון בקיץ ובחרף יהיה - זכריה יד, ח
17 - **הקדמונה** המזרחית. שנו רבותינו בתוספתא של סוכה, להיכן יוצאין. לימה של טבריא ולימה של סדום ולים הגדול, לרפות את מימיהם המלוחים ולמתקן. **וירדו על הערבה** זו ימה של טבריא. **ובאו הימה** זו ימה של סדום. **אל הימה המוצאים** זו ימה של אוקינוס, שהוא מוצא מן הישוב להקיף את העולם - רש"י יחזקאל מז, ח
18 - **אל כל אשר יבוא שם נחלים** הנחל הזה המתחלק לכמה נחלים ממתק את המים שמתערב בתוכם - שם, ט
19 - והודיע לו כי אז יתחלקו האנשים אל ארבע מדרגות, אומות אשר ישארו עוד במעמד לסכלות הקדום שעבדו לכוכבים ומזלות כמו חינא ויאפאן ואנשי הודו, והם יקבלו מעט מידיעת האל ויהיו המים **מי אפסים** - מלבי"ם שם, ה
20 - אומות שאינם עובדי עבודה זרה ויש להם דת, רק שטועים באלהות ועובדים ללא אלהי אמת, הם יקבלו יותר ממי הדעת ויהיה להם המים **מי ברכים** - שם
21 - האומות שקבלו דעות אמתיות באמונת האלהות ובאחדותו רק שלא קבלו דת האמיתית ומצות האלהות הם ירוו יותר ממקור מים חיים ויהיה להם מי הדעת **מי מתנים** - שם
22 - האומה שקבלה תורת ה' וחקיו ומצותיו הם ישיגו ההשגות הגדולות, ויהיה להם נחל נובע מקור חכמה **מי שחו**, כי גאו מי הדעת בנפשם בשפע רב - שם
23 - **מברכותיו אתה למד מה היה בלבו** דכתיב ויהפוך ה' אלהיך לך את הקללה לברכה הוא היה רוצה לקללם בכך שלא יהיו בתי כנסיות ולא נתן רשות ואמר מה טובו אוהליך... **וכולם** כל הברכות של בלעם חזרו לקללה כמו שהיה כוונתו מתחילה. **חוץ מבתי כנסיות ובתי מדרשות** שלא יפסקו מישראל לעולם - רש"י סנהדרין, קה:
24 - למה נסמכו אהלים לנחלים, לומר לך מה נחלים מעלים את האדם מטומאה לטהרה, אף אהלים מעלים את האדם מכף חובה לכף זכות - ברכות, טו:
25 - **כְּנְחָלִים** נִטָּיוּ כְּגִנַּת עֲלֵי נָהָר כַּאֲהָלִים נָטַע ה' כַּאֲרָזִים עֲלֵי מָיִם - במדבר כד, ו
26 - אמר ריש לקיש אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה שנאמר זאת התורה אדם כי ימות באהל - שבת, פג:

סיפור לשבת

"כי אש יצאה מחשבון"

יש שמפרשים הכתוב בדרך צחות, לפעמים מצית האדם בעצמו אש ברכושו, משום שיקבל על זה דמי הביטוח, וזהו "אש יצאה – מחשבון". בסיפור שלפנינו התרחשה עובדא כזאת: בוינה התגורר חסיד שינאווא עשיר ושמו ר' קלמן פריד. ר' קלמן היה בעל לב חם ויד פתוחה, ביתו פתוח לאורחים וידו מושטת לעזרת עניים ונצרכים. גם הרה"ק משינווא זצ"ל נעזר בו בענייני צדקה וחסד רבים, וכל פנייה שלו נענתה בעין יפה ויד רחבה. נתקיים בו בר' קלמן הפסוק (קהלת ז, יב) "בצל החכמה בצל הכסף". הוא תמך במשפחות רבות של תלמידי חכמים ואף לבניו וחתניו הורה לשבת על התורה ולהתעלות בה, והוא פירנס אותם בכבוד. עושרו ויושרו היו ידועים ומפורסמים ואנשים רבים הפקידו אצלו את כספם, אלמנות את דמי חסכונותיהן ויתומים את דמי נדונייתם, הכול ידעו שכספם מופקד בידים בטוחות ונאמנות. אבל כבר אמרו חז"ל (שבת קנא:) ש'גלגל הוא שחוזר בעולם' ולא לעולם חוסן, עסקיו לא עלו יפה, החיטה שבשדותיו היתה מאיכות ירודה, השקעותיו לא הניבו פירות והמצב הלך והתדרדר מיום ליום. ר' קלמן הבין שאם לא תבוא ישועה ומיד, לא תהיה לו ברירה והוא יאלץ להכריז חלילה על פשיטת רגל, מה שנותר לו ילקח במחיר אפסי על ידי בעלי חובותיו והוא יוותר ללא פרוטה...

הלך ר' קלמן להיוועץ בעורך דינו, אמר לו עורך הדין שישנה עצה פשוטה שכבר הצילה אנשים רבים לפניו, שהיו אף במצב גרוע יותר. הואיל ועסקיו מבוטחים בביטוח נגד שריפה ובסכום עתק של עשרה מיליון כתרים – והואיל והתבואה לא עלתה יפה הרי שכדאי להציתה ולהגיש תביעת נזיקין לחברת הביטוח.

הנזק האמיתי יהיה מועט שהרי תישרף תבואה גרועה והפיצוי הכספי יספיק כדי לשוב ולהעמיד את כול העסק על רגליו. בתחילה מיאן ר' קלמן לשמוע על דרך זו של הונאה ורמאות, אבל יום רדף יום והמצב נהיה יותר ויותר גרוע, עוד עסק נכשל ועוד הפסד הצטבר, ור' קלמן נוכח לדעת שלא יהיה עוד באפשרותו לתמוך בבניו ובחתניו הלומדים תורה, ולא יוכל עוד לתרום ולפזר לצדקה, והגרוע מכול, כספי הפיקדונות כספם של האלמנות היתומים ששמו בו את מבטחם אף הוא ירד לטמיון. כך דרכו של היצר הרע שהוא מפתה את האדם בחשבונות לשם שמים. הלך ר' קלמן בחשאי ושילח אש בשדותיו, הוא חשב שחברת הביטוח תמהר ותחלץ אותו מהצרה אבל לא כך היה, החברה חשדה שהיה כאן מעשה הצתה, ופתחה בחקירה. חוקריה מצאו עדויות הקושרות את ר'

המשך בעמוד הבא...

קלמן למעשה. החברה גם גילתה את הסתבכויותיו הכספיות של ר' קלמן, וחוקריה הכינו תיק ראיות והוכחות נגדו, ובו פורט הכול. הסיבות שהביאוהו להחליט ולהצית את תבואתו, וראיות על מעשה ההצתה עצמו. וכך, לא זו בלבד שהיא לא שילמה את הסכום העצום שבתביעה אלא עוד הגישה תביעה משפטית כנגד ר' קלמן, תביעה על ניסיון הונאה שהעונש עבורה הוא מאסר ממושך. ר' קלמן לקה בכפליים: עתה, לא זו בלבד שהעסקים כושלים וכספו אבד, אלא שגם שדותיו נשרפו כליל, מצבו הכספי יתגלה לעין כל והוא עצמו יימק בכלא... תאריך המשפט נקבע לחודש הקרוב. קם ר' קלמן ונסע לשינאווא, שפך את נפשו לפני רבינו וביקש ישועה, אך ביודעו שרבינו הוא איש האמת ונפשו סולדת מכל מרמה והונאה, פחד לספר לו את האמת על השריפה פן יביא על ראשו קללה ולא ברכה, הוא רק סיפר שפרצה שריפה בשדותיו המבוטחים בסכום עתק, ומישהו העליל עליו שידו היתה בשריפה זו, הוגש כנגדו משפט, והוא צפוי לכמה שנות מאסר. השיב רבינו וענה: "ודאי! אם מציתים בכוונה תחילה את השדות כדי לזכות בדמי ביטוח – מגיע עונש חמור, שהרי ראשית כל – זוהי גזילה וניסיון הונאה, מלבד זאת מצערים את הנשמות שהתגלגלו בחיטים ומחכות לתיקונן כאשר יקצרו את התבואה ויכינו מיני מאפה, ויהודים יברכו עליהם.

על ידי השריפה חוזרות הנשמות לייסוריהן, אבל כפי שאתה מתאר את המצב – הרגיעו רבינו – הרי אין לך כל חלק בשריפה ולא מגיע לך כל עונש, אם כן, אל תירא ואל תפחד, כי השקר אין לו רגלים, ואתה יכול להיות סמוך ובטוח שהאמת תצא לאור... אבל מאפשרות זו עצמה הלא פחד ר' קלמן יותר מכל, שהאמת תצא לאור! הוא עמד נדהם – אם חלפה בו מחשבה להודות לפני רבינו על האמת הרי לאחר ששמע באיזו חומרה מתייחס הרב לכך, וכיצד רבינו רואה בזה פשע כנגד החיים וכנגד המתים כאחד, ידע שרבינו לא יסלח לו, קל וחומר שלא יברכנו... יצא ר' קלמן מאת פני רבינו ונסע לביתו מדוכא ושבור ברוחו. בוינה התגורר הגה"צ הרב מביקובסק זצ"ל שנמנה אף הוא על חסידי שינאווא, ור' קלמן תמך בו רבות במשך השנים. החליט ר' קלמן להכנס אל הרב מביקובסק ולהשיח בפניו את צרת נפשו לספר על מצבו, וכיצד רבינו הוסיף יגון על יגונו.

לרב סיפר ר' קלמן את האמת כולה. הרב הכירו וידע שהוא אדם ישר ונאמן אלא שהצרות ופחד האסון הממשמש ובא, והצער על כספי האלמנות והיתומים המופקדים אצלו, הם שהביאוהו לצעד האומלל והמוטעה. נסע הרב מביקובסק לשינאווא, לעורר רחמים ולפעול ישועה עבור ר' קלמן למרות העוולה שעולל. נכנס הרב מביקובסק אל רבינו וגולל בפניו את מעלותיו וזכויותיו של ר' קלמן, לבו הרחום וידו הנדיבה והחזקת התורה שלו, הוא הזכיר גם את כספי הפיקדונות המצויים עתה בסכנה, וסיים באמרו שתקוותו היחידה של ר' קלמן היתה ברכתו של הרבי, והנה במקומה שמע את פרשת התוכחה... ענה רבינו, לא השמעתיו כל תוכחה אלא הודעתיו שמי שמצית שריפות חייב להיענש, אבל מכיוון שהוא אמר לי שזוהי עלילה בלבד, אין לו מה לפחד... שאל הרב מביקובסק: ואם מרוב צערו הוא עשה דבר שלא כשורה האם הכול כבר אבוד? ענה רבינו: אם הוא עצמו הצית את האש, כי אז מצבו גרוע מאד , אדם כזה איני יכול להושיע... טען הרב מביקובסק: "הבעל שם טוב הקדוש נהג אחרת". והוא פתח וסיפר סיפור: יהודי אחד עבד בביתו של פריץ ונקלע לקשיים כספיים, מה עשה הלך ומכר חבית של יי"ש ישן נושן שעמדה במרתפו של הפריץ מזה שנים רבות יי"ש שהצטלל והשביח משנה לשנה, והיה חשוב עד מאד בעיני הפריץ.

פעם ירד הפריץ למרתף והרגיש בחסרונה של החבית. החשד נפל על היהודי והפריץ פנה אליו והזהירו אם לא יחזיר את החבית תוך שבוע הוא יהרוג אותו ואת אשתו. מיהר היהודי אל הבעל שם טוב בבכי וקבל על אדונו, מישהו גנב ממנו את החבית והוא מאיים להרוג אותי ואת אשתי אם לא אחזיר אותה. צעק עליו הבעש"ט הלא אתה עצמך גנבת את החבית. ענה היהודי ואם עשיתי זאת האם מחוייב אני מיתה עם רעייתי? התעמק הבעש"ט במחשבותיו הקדושות וענה, אם תבטיח לי שלא תשוב לעשות כן לעולם, אתפלל עבורך , אבל עליך לזכור אף פעם בחייך לא תחזור על כך. האיש הבטיח והבעש"ט פעל שהפריץ שכח מכל העניין.

סיים הרב מבוקובסק ואמר: הרי לנו שהבעל שם טוב הקדוש מחל ליהודי על כשלונו, היתכן איפוא שהרבי לא ימחול ליהודי כה יקר וחשוב כר' קלמן שפחדו וחששותיו העבירוהו על דעתו והוא הצית את שדותיו? רבינו נשאר לשבת על כס או כשהוא נרעש, התעמק במחשבותיו ולבסוף ענה: יהי כן, אלך בדרכו של הבעל שם טוב הקדוש, אם ר' קלמן יקבל על עצמו שלא יעשה כן עוד לעולם – אפילו במצב של לחץ נורא, או אז יעזרהו הקב"ה בפעם הזו... שב הרב מביקובסק לביתו ומסר לר' קלמן את תוכן השיחה, ר' קלמן קיבל על עצמו שלא יעשה כן עוד לעולם בשום פנים ואופן ובכל מצב שהוא. כעבור שבוע ימים נערך המשפט, להפתעת כל, פסל השופט את הוכחות התביעה דחה את טענותיה, והורה לשלם לר' קלמן את מלא סכום הפיצויים. השקיע ר' קלמן את הכסף בעסקיו שהתחילו לשגשג ולהצליח כבתחילה, שב לעושרו כבראשונה והמשיך לעסוק בפעולות צדקה וחסד והחזקת תורה כל ימי חייו.

(רבינו הק' משינווא)

שביבים / שאול שיף

"זאת חוקת התורה: הרה"ק האמרי יוסף מספינקא זי"ע כתב דברים נפלאים ופתח פיו במשל למה הדבר דומה, לאחד הנכנס אל בית היין, ועז חפצו לטעום מעט מן האדום הזה, אך אין לו כי אם כוס אחת שאינה נקיה, עד שנפשו קצה לשתות בזה הכוס, ואילו מים חיים לתת אל הכלי ולשטוף את הכוס גם לא היה שם בנמצא. מה עושה האיש, הרי הוא לוקח מעט מהיין הרב המצוי מימינו ומשמאלו, ועם היין ירחץ את הכוס בכדי שיוכל לשתות הימנו יין ולהתענג מפרי הגפן. ממנו נלמד וכן נעשה גם ביינה של תורה, שאל יאמר האדם הן אני עץ יבש אין בי לא תורה ולא מעשים, מלא אנוכי בעוונות עד שאיני יכול ללמוד את התורה הקדושה והטהורה, כי לא כך הם פני הדברים. אלא העצה היעוצה היא שילמד האדם את חוקי חורב ויעסוק בדברי תורה ביגיעה, וזאת התורה אשר ילמד תנקה ותטהר את נפשו, רוחו ונשמתו, עד אשר יגיע למדרגה הראויה לשתות מהיין הטוב בלימוד התורה ואף להשקות עם רב ללמוד וללמד את תלמוד תורתך."

*

"זאת התורה אדם כי ימות באוהל כל הבא אל האהל וכל אשר באהל": אמר רבי יוחנן משום רשב"י כל ת"ח שאומרים דבר שמועה מפיו בעוה"ז שפתותיו דובבות בקבר (בכורות לא ב). בספר "בכור שור" (מגילה טו.) כתב: חשיבות ותועלת גדולה יש לו בזה כשפתותיו דובבות בקבר, דנחשב לו כאילו לומד בעצמו והולך ממדריגה למדריגה ומתעלה עוד על ידי זה.

בשמו של בעל "פנים מאירות" יש לבאר את הכתוב כאן, "זאת התורה" - זאת היא מעלתה של התורה, "אדם כי ימות" - אפילו שימות האדם, הוא "באוהל" - עדיין נמצא באוהלה של תורה, דעל ידי שאומרים שמועה מפיו שפתותיו דובבות בקבר.

ויש להוסיף לפרש את המשך הפסוק, דהנה בחז"ל מוכח שגם האומר בשם חכם שאמר בשם אחר והאחד מאחר כולם שפתותיהם דובבות בקבר, וזהו הריבוי "כל אשר באוהל" היינו כל מי שנאמרה השמועה בשמו, אפילו אינו בעל השמועה, שפתותיו דובבות בקבר.

ועוד בא לרבות אפילו אם זה שאמרו משמו את השמועה אין לו מעשים טובים ג"כ זוכה ושפתותיו דובבות בקבר, וזה הרמז "כל הבא אל האהל" בין יש לו מעשים טובים ובין אין לו, זוכה להיות באוהלה של תורה. (הגה"ק החיד"א זי"ע)

*

"ותמת שם מרים ותקבר שם ולא היה לעדה מים ויקהלו על משה ועל אהרן": פירש רש"י מכאן שכל ארבעים שנה היה להם [מים] בזכות מרים, [כיון שהמתינה למשה כשהושלך בתיבה, וכשמתה פסקו המים].

הטעם שפסקו המים כשמתה מרים, בפשטות לומדים, כיון שמתה נפסק הצינור שדרכו עברו המים ולא היו זכאים יותר לנס.

אמנם יש לבאר שהיה זה על צד העונש, לפי שלא הספידוה כראוי! כי במשה ואהרן נאמר ויבכו אותם בני ישראל, וכאן לא נאמר ויבכו אותה, אלא - "ותמת שם ותקבר שם", במקום שמתה היתה קבורתה לאלתר ונשכחה כמת מלב. על כן נחסרו להם המים, כדי שידעו שהבאר היתה בזכותה ומה נחסרה להם. (כלי יקר)

*

"ודברתם אל הסלע... והוצאת להם מים מן הסלע": מעשה שסיפר הגאון רבי יוסף משאש זצ"ל, ששמע מפי הגאון רבי רפאל אלנקווא זצ"ל, כי פעם הגיע אל רבנו ה'אור החיים' הקדוש יהודי אחד מעשירי סאלי, ישועה שפורטש שמו, והתאונן על מקרה מצער אשר קרהו. לא מכבר רכש פרדס גדול מישמעאלי, ושילם עליו טבין ותקילין, כי היו בו באותו פרדס שני מעיינות מים זכים ומתוקים והוא סבר שיתעשר ממכרם, אך בקושי חלפו חודשיים ימים ושני המעיינות יבשו ואין בהם לחלוחית. ביקש האיש את ברכת רבנו, כי תשוב הנביעה למעיינות.

בינתיים, תוך כדי שהיה יושב במחיצת רבנו, נטל העשיר כד מים שעמד על השולחן, מזג לעצמו כוס מים ושתה לרוויה, אך על שתיית המים לצמאו לא בירך 'שהכל' וגם 'בורא נפשות' לא אמר.

נענה רבינו ואמר: אכן נודע הדבר, כי מחמת שאינך מברך על שתיית המים, לא לפניה ולא לאחריה, אינך ראוי לברכת המעיינות. כל עוד והיו ברשות הישמעאלי, לא תבעו המים את עלבונם, אך כאשר זכו ובאו ברשותו של יהודי כשר, שמחו המים כי עומדת להתמלא משאלתם להיות קרובים למלכו של עולם, והלא מקרא מלא דיבר הכתוב 'ושאבתם מים בששון ממעייני הישועה', 'בששון' ראשי תיבות: ב'רכות ש'תיים, ש'הכל ו'בורא נ'פשות, אזי יתקיים המשך הפסוק 'ממעייני הישועה'.

קיבל האיש על עצמו להקפיד לברך על המים, ואף את עצת רבינו קיבל להעמיד שומר שיפקח על כל יהודי השותה מן המעיין שיברך על המים לפני שתייתו ולאחריה. לאחר עשרים וארבע שעות שבה נביעת המים במעיינות. (נר המערבי עמ' קמו)

*

"שמעו נא המורים": אמר ר' לוי יצחק, שדבר זה נחשב למשה לחטא. כשישראל נמצאים בצרה, צריך לסייע להם ולא להוכיחם.

אמנם אמרו בברכות "אם רואה אדם שיסורין באים עליו, יפשפש במעשיו", "במעשיו" שלו אמרו, ולא חטאי אחרים.

*

"ותשת העדה": שאלו פעם את הרה"ק רבי נפתלי מרופשיץ זיע"א, מפני מה שותים החסידים יי"ש? השיב להם כי הם מברכים "שהכל נהיה בדברו" אמרו לו, אי משום כך הם יכולים לשתות מים, שאף עליהם מברכים "שהכל", אמר להם הרבי, יהודים אשר יודעים "שהכל נהיה בדברו" של ריבונו של עולם מגיע להם כוסית יי"ש.

Israel's Resilience Since Oct 7

by MOSHE KAPLAN, MD

Editor's Note: Nothing can erase the horror of the Hamas massacres of October 7, 2023. Nothing. And nothing can erase the horror of Hamas hostage-taking in violation of international humanitarian law, and violation of internationally protected space including hospitals, mosques, schools and private residences. Nothing. The military response to horror is to defeat the enemy militarily; other things will come after. But the societal response to horror is emotional. Society can collapse or it can rise. Israel rose in the wake of 10/7. We are pleased to bring you excerpts from the book Extreme Trauma *by Moshe Kaplan, MD.*

The Fandel Family

On October 7, in the courtyard of a quiet house in Moshav Shuva, the Fandel family ran a private rescue operation. Dr. Gedalya Fandel set up and managed an improvised emergency room and field hospital at the junction leading to the moshav, treating numerous wounded with limited resources, while facing a medical and psychological crisis of unprecedented proportions. All day long he cared for a non-stop influx of shell-shocked soldiers and injured civilians. He also dealt with a pile-up of bodies that were dropped off at his makeshift hospital for "safekeeping" until they could be dealt with properly.

Meanwhile, his wife, Merav, and their children managed the home command, offering survivors of the massacre a safe haven with a kind word, a listening ear, games of Rummy, warm food, and beds – ensuring safety, emotional support, and comfort for everyone who came to find refuge. The welcome and hospitality they gave the survivors offered a calming semblance of normality amid the chaos. Their home became a brief shelter for many, including two children who had witnessed their parents murder, and a pregnant woman seeking safety.

As the day wore on, neighbors and other residents of the moshav joined in their efforts, offering additional help and resources.

The Fandel family's actions exemplify human kindness and the power of community support during times of unimaginable crisis.

Human Potentials

Human potential is a boundless force waiting to be unleashed. As we've seen through these acts of kindness and bravery, our greatest achievements come from our capacity to care for, support, and uplift one another. Each of us has the potential to make a significant impact on the world. By embracing our unique human qualities and striving for greatness, we can create a better future for ourselves and for generations to come.

The journey to greatness is not a solitary path, but a collective endeavor. It is through our shared humanity and communal efforts that we rise above challenges. However, it is within the power of each of us as individuals to be the *mensches* who will inspire change. Our actions, no matter how small, contribute exponentially to a greater good. G-d and the universe are waiting for each of us to actualize the greatness within us, making the world a better place for all. This is the foundation for "normative" human behavior.

Having expressed the particulars of human potential, we have seen what happens when a person, instead of using his gifts for good, uses them to produce tragedy, disaster, and inhumane behavior…

Israeli Women

Israeli women have shown resilience from Day One, as Dr. Miriam Adelson noted, "One dramatic achievement has been clear from the very first minutes of October 7. The women of Israel have earned their reward for the blood, sweat, and tears their sisters shed for the whole nation and all of humanity. Demonstrating their resilience, women became engaged in frontline combat against the enemy. Hamas is discovering, to its misfortune, that women will be the victors in this war. The fact that slender fingers with painted nails press the button that sends many of the terrorists to hell creates a special sense of humiliation for those who preach male supremacy."

Human potential is a boundless force waiting to be unleashed. Our greatest achievements come from our capacity to care for, support, and uplift one another.

Emerging Stronger from Adversity

Israel's greatest asset is its people. The unity and determination of its citizens are driving forces that ensure the nation will not only survive but thrive. The Israeli hi-tech ecosystem, including numerous startups, has already mobilized to support survivors, the injured, soldiers, and civilians still under threat. Even as thousands of rockets targed densely populated areas, the focus remained on helping those in need and maintaining the unity of the nation.

Israel's Hi-Tech Sector

The country's entrepreneurial ecosystem is built on four fundamental cornerstones with an additional unique element that sets it apart. The first four – entrepreneurial spirit, investor support, engineering talent, and experience – are common to other leading tech hubs like San Francisco, Boston, London, and Berlin. However, Israel has a distinctive fifth element.

Mandatory Military Service

Compulsory military service cultivates individuals with exceptional resilience, leadership skills, teamwork capabilities, and loyalty. While acting under pressure, as it has had to do recently, the fifth element becomes invaluable as it generates strong, resilient, and better-skilled actors where it matters – people with perseverance in leadership positions, ready to work in teams, and with extreme loyalty. When the crisis passes, these people use the skills they have honed to contribute to the strength of Israel's hi-tech ecosystem.

The result is a stronger, more innovative, and more resilient nation. Israel will emerge from this crisis fortified and ready for many prosperous years ahead. As the saying goes, tough times create strong people, strong people create easy times, easy times create soft people, and soft people create tough times. Israel is currently in a tough time, but its indomitable spirit ensures that it will not only endure but also thrive.

A Beacon of Hope

It was early on the morning of October 7, a day that should have been restful for attorney Hanas Alsanah, director of the Center for Bedouin Women's Rights at Itach-Ma'aki: Women Lawyers for Social Justice. She had planned a family picnic, a rare break from her demanding work. However, as she prepared for the day, her phone buzzed with an unusual flurry of messages from local WhatsApp leadership groups not typically active on Saturdays. At first, she thought little of the news of the invasion, believing that Israel would swiftly handle whatever disturbance was happening. But as the hours wore on, the gravity of the attack became apparent. Feeling the chaos in the absence of a strong response from the Israeli security services, Alsanah, for the first time, contemplated fleeing her home. This gave her a profound sense of insecurity.

Soon, desperate messages poured in from both Jewish and Bedouin survivors, pleading for assistance as the military failed to respond. Women from unrecognized Bedouin villages urgently needed mobile bomb shelters and coverage from the Iron Dome anti-missile defense system. This was a turning point for Alsanah; she abandoned her plans to escape and sprang into action, leveraging her network to coordinate immediate aid.

Alsanah reached out to individuals who could navigate the desert and locate survivors from the Supernova Music Festival near Kibbutz Re'im. Many of these rescuers were Bedouin, well-versed in the terrain. She spent the first day organizing transportation for the injured and those fleeing the area. By the second day, she was arranging deliveries of essential supplies to the most vulnerable Jewish and Bedouin communities. On the third day, alongside her Jewish colleague, Shir Nosatzki from the organization Have You Seen the Horizon Lately?, she established an emergency situation room in the Bedouin city of Rahat. They united their networks of activists, NGOs, and public representatives to aid both Bedouin families affected by rocket attacks and families from Gaza border communities.

This emergency situation room remains a vital resource, particularly for single-mother families in 16 unrecognized Bedouin villages. Here, 37 Bedouin women volunteers, along with their Jewish counterparts, assist approximately 1,000 needy families with basic supplies, emotional support, and legal aid. Although women lead this movement, many men have also joined as volunteers, reflecting a growing communal solidarity.

Today, Alsanah's mission is to expand this light through collaborative efforts, ensuring that compassion and cooperation prevail over extremism. Her story is a testament to the power of solidarity and the enduring hope for a peaceful, shared society.

Compulsory (military) service cultivates individuals with exceptional resilience, leadership skills, teamwork capabilities, and loyalty. Under pressure it generates strong, resilient and better-skilled actors where it matters

Unity

It has been said that if we were completely alike, we couldn't communicate, but if we were exactly the same, there would be no need, as we would have nothing to say. Our differences are what allow us to unite. A nation, like a family, doesn't always have to be perfect or always in agreement, but it must always be united.

Doron Almog, Jewish Agency Chairman, said, "We need to unite to guarantee that this state, this only Jewish state, will not only survive and prevail against a threat from Iran, Hezbollah, Hamas, missiles, [foreign] military attacks, and war, but also a split society."

Almog emphasized that "we need to unite our people, and we do not have the privilege to lose one segment of it. We need to unite all of us: The Orthodox, Conservative, Reform, traditional, secular – together. To be united, one people – a strong people – in order to guarantee our existence by this unity."

It has been said that if we were completely alike, we couldn't communicate, but if we were exactly the same, there would be no need, as we would have nothing to say… A nation, like a family, doesn't always have to be perfect or always in agreement, but it must always be united.

Reclaiming Our Stories

The reactions of Angelica Gottlieb's colleagues at her London start-up made Hamas's horrific attack even more distressing. They began posting blatantly pro-Hamas content on social media, casting Jews and Israelis as monolithic "white colonizers."

Seeing this narrative play out online, Gottlieb felt compelled to act. She and her friend, Ariella Goodman, decided to use their experiences to educate the public about Zionism and Jewish history. In early March 2024, they launched an Instagram page called Our Shared Jewish History. Their mission: to share stories of those affected by the October 7 attack, highlighting the rich and diverse tapestry of Jewish and Israeli life … to counter simplistic and harmful stereotypes about Jews and Israelis … giving a voice to the voiceless and showcasing the unique and varied backgrounds that make up Jewish and Israeli history.

Their Instagram page began with the story of Alex Dancyg, a 75-year-old Polish Israeli grandfather from Kibbutz Nir Oz, whom Hamas kidnapped on October 7. Through a series of well-researched posts, they shared Dancyg's life story, his dedication to social justice, and his left-wing ideals, showing that being a Zionist and being a liberal are not mutually exclusive.

On International Women's Day, they featured Tamas Kedem Siman Tov, an artist and aspiring mayor, whom Hamas murdered along with her family in the October 7 attack.

Another post included the story of Eitan and Yair Horm, Argentinian Israeli brothers currently held hostage in Gaza. They emphasize the brothers' love of simple pleasures and the void their absence has created in their communities.

While they do not expect to transform global opinions about Israel singlehandedly, they see their work as a way to educate and empower the Jewish community.

Conclusion

There is more. Farmer Oz Davidian drove back and forth to the Nova Music Festival site fifteen times to save youngsters and bring them to safety. "I knew that I had been placed there by G-d. I could not ignore what I was seeing. My only regret is that I was not able to save more."

Rabbi Menachem Kalmanson told of his brother, Elchanan (z"l) who entered Kibbutz Be'eri to rescue survivors. He said the Shema outside a family's house to reassure them that he was one of them – not the enemy. "This cry for unity echoed around the region that day as thousands of soldiers went out of a sense of deep responsibility and endangered their lives for their brothers. This point which we nearly lost – the sense of brotherliness and mutual fate … We cannot continue to fight without seeing the good in this nation, as the blood of our brothers cries out from the ground, as we are our brother's keeper."

There are organizations and people who arose on that day and remain in the forefront of service to their brothers and sisters.

Dr. Kaplan wrote, "It was none other than Albert Einstein who said, 'Either everything is a miracle, or nothing is a miracle.' Certainly, one of the greatest miracles of all time is the survival of the Jewish people – having survived pogroms, inquisitions, blood libels, massacres, the Holocaust and more – and our resilience continues."

MOSHE KAPLAN, *MD., trained and practiced as a psychoimmunologist. He is an author and chief executive officer of the Be a Mensch Foundation.*

בסוד שיח

כשם שפרצופיהם שונים
כך דעותיהם שונות

עריכה גרפית - גיל ויין

נשמח לקבל תגובות והערות מהקוראים
בדוא"ל: besod@013net.net